ବାଘ

ଗାୟତ୍ରୀବାଳା ପଣ୍ଡା

୧

ଠା'କୁ ଠା' ଖୋଜ ଚିହ୍ନ
ଠା'କୁ ଠା' ଅନ୍ଧାର
ବୋଧେ ଏତିକି ଯଥେଷ୍ଟ
ଉଜୁଡ଼ିଯିବାକୁ ସଂସାର ।

୪୫

ବାଘ ଜାଣେନା

ଜୀବନ
ଛୋଟ ଛୋଟ ଦୁଃଖର ବିଳାସ ।

୪୭

ଏବଂ ପୁଣିଥରେ ଜନ୍ମ ନିଏ
ଆକ୍ରୋଶର ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡରୁ

ପୁଣିଥରେ
ପୁଣିଥରେ
ପୁଣିଥରେ

ଏବଂ ପାଲଟିଯାଏ ବାଘ
ପ୍ରତିଥର ।

୪୮

ବାଘ ନେପଥ୍ୟରେ ଥାଏ
ସବୁବେଳେ
ଦ୍ରଷ୍ଟା ହୁଏ, ଭୋକ୍ତା ହୁଏନା ।

ବାଘ ଦୀର୍ଘରୁ ଦୀର୍ଘତର ହୋଇ
ଭବିଷ୍ୟତକୁ କ୍ଷେପିଯାଏ

ମଣିଷ ଦ୍ରଷ୍ଟା ହୁଏ
ପୁଣି ଭୋକ୍ତା ପାଲଟିଯାଏ ।

୪୯

ବାଘ, ଏକ ଆ□ନାଦ ।
ନମନୀୟ ନୁହଁ, ନିଆଁ
ନିଆଁ, ନିଆଁ, ନିଆଁ ।

ବାଘ, ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣଚ୍ଛେଦ ।
ନିତ୍ୟ ନୁହଁ, ନିର୍ମି□ ।
ନିର୍ମ□, ନିର୍ମ□, ନିର୍ମ□ ।

୫୦

ବାଘ ଢୁଳେଇଲାବେଳେ
ପୃଥ୍ୱୀ ନିଦେଇଯାଏ, ପରମ ତୃପ୍ତିରେ ।

ଯେମିତି ବଳି ଚଢ଼ିଲାବେଳେ ପୋଢ଼
ଝଲସି ଉଠେ ଦେବୀଙ୍କ ଆଖି
ମେଢ଼ ଉପରେ ।

ଉଲ୍ଲାସକୁ କିଏ ବଖାଣେ
କେତେ ପ୍ରକାରେ
ଚିତ୍ରରେ
ସ୍ଥାପତ୍ୟରେ
କାହାଣୀରେ
ଓ କବିତାରେ ।

୫୨

ମୁଁ ଫେରିଛି କ୍ଲାଂତ ହୋଇ, ଯୌବନରୁ ।
ଫେରିଛି ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ, ବିପନ୍ନ ହୋଇ
ମୋ ସହ ଆସିଛି ସେଇ ବାଘ
ସେଇ ବିଧ୍ୱଂସୀ ସ୍ପର୍ଶ
ବ୍ୟାପିଯାଇଚି ସତେ ତ୍ରିକାଳକୁ

ହେ ଅଂଧତ୍ୱ ! ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ହୁଅ ।
ଏତିକି ମାଗିନିଅନ୍ତି ଯଦି ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠୁ
ଆଉ ଘୃଣା କରନ୍ତି ନାହିଁ
ନିୟତିକୁ ।

୭

ଆଜି ସଭାର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ
ବାଘମାନେ କ୍ରମଶଃ କମିଯାଉଛନ୍ତି
ଦେଶରୁ, ଅରଣ୍ୟରୁ ଓ ମନଭିତରୁ ।

ଏଥିପାଇଁ ଶୋକ ପାଳିଲେ କେହି
କେହି କ୍ଷୋଭ ବାଢ଼ିଲେ
କେହି ଉପାୟ ବତେଇଲେ
ବାଘଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାବୃଦ୍ଧିର
କେହି କହିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଧ୍ୱଂସ ହିଁ
ବାଘବଂଶ ପଦାହବାର କାରଣ
କେହି ମଣିଷସମାଜକୁ ଦାୟୀ କଲେ
ବାଘପ୍ରତି ମଣିଷର ମାତ୍ରାଧିକ ଭୟ ହିଁ
ବାଘ ଲୋପର କାରଣ ।
କେହି କହିଲେ କଳକାର୍ଖାନା ସ୍ଥାପନ ହିଁ
ପଦା କରୁଛି ବାଘବଂଶ
ତ କେହି ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲେ
ବାଘ ଲୋପ ହଉଛି ଜଗତୀକରଣ ଯୋଗୁଁ
ସବୁରି ମୂଳରେ ସେଇ ଗ୍ଲୋବାଲାଇଜେସନ୍ ।

ମୁଁ ଶ୍ରୋତା, ମୁଁ ଦର୍ଶକ
ପଛ ଧାଡ଼ିର ସେଇ କଣିକିଆ ସିଟ୍
ମୋର ଆସ୍ଥାନ ।
ସତେକି ଏ ସଭା ହଲ୍-ନିଘ□ ଅରଣ୍ୟ
ସବୁ ବକ୍ତା- ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାଘ
ଜୀବନ୍ତ, ଜଘନ୍ୟ ।

ସେମାନେ ଭାଷଣ ଦବାକୁ ପାଟି ଖୋଲିଲେ
ମତେ ଲାଗିଲା ବାଘ ମେଲଉଚି ଆଁ
ସେମାନେ ଉଚ୍ଚ ଆବାଜରେ
କ୍ଷୋଭ ପ୍ରଦର୍ଶନ କଲେ ମତେ ଲାଗିଲା
ବାଘ ଛାଡୁଚି ହେ□ାଳ
ସେମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକଟ କଲେ
ମତେ ଲାଗିଲା
ସେଠି ଜଳୁଚି ଛଳନାର ନିଆଁ
ସେମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବ ବାଢ଼ିଲେ
ମତେ ଲାଗିଲା ଯେମିତି ଝପଟି ପଡୁଛନ୍ତି
ଦର୍ଶକ ଗ୍ୟାଲେରୀକୁ, ଡାକୁଛନ୍ତି
ଆସ, ଯିଏ ଯୋଉଠି ଅଛ
ଆମ ପେଟ ଭିତରକୁ,
ମେଲାରହିଛି ଆମ ଆଁ ।

ମତେ ଲାଗିଲା ଯେତେଦିନ
ମଣିଷର ବଂଶବୃଦ୍ଧି ହୋଇଚାଲିଚି
ବାଘ ବଂଶ କଦାପି ଲୋପ ହବନି ପୃଥ୍ୱୀରେ

ମୋବାଇଲ୍, ଟାବ୍ ଓ ଇ□ରନେଟ୍
ମଣିଷ ପରି ବାଘକୁ ବି କରୁଚି
ଆହୁରି ବେଗଗାମୀ
ସ୍ୱପ୍ନମୁଖର, ଜିଦ୍‌ଖୋର୍ ଓ ଉଡ଼ାଣଖୋର୍
ଆଖିପିଛୁଳାକେ ବାଘମାନେ ବି
ପହଂଚିଯାଉଛନ୍ତି
ପୃଥ୍ୱୀର କୋଣ, ଅନୁକୋଣ
ଛୁଇଁପାରୁଛନ୍ତି ଶିଖର ।

ଜାତିଜାତିକା ହାଇବ୍ରିଡ୍ ବାଘ
ମୋବାଇଲରୁ, ଟାବ୍‌ରୁ, ଇ□ରନେଟ୍‌ରୁ
ସତେକି କ୍ଷେପିଆସୁଛନ୍ତି
ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ

ମତେ ଲାଗିଲା, ଏଣିକି
ବାଘ-ପ୍ରଜାତି ହିଁ
ଶୋକ ପାଳିବେ ସଭାସମିତିରେ

ମଣିଷ ଜାତି ଲୋପହବାର ।

୧୧

ବାଘ ଜାଣେନା
ଲୋକମାନେ ଲୁଚିଛପି
ବୁଦା ଉହାଡ଼ୁ, ଗଛ ଉପରୁ, ବ୍ୟୋମଯାନରୁ
କ୍ୟାମେରାରେ ତୋଳିଧରନ୍ତି ତାର ପ୍ରତିଛବି
ରେକର୍ଡିଂ କରନ୍ତି ତାର ଗତିବିଧି
ଚାଲିବା, ଶୋଇବା, ଗର୍ଜନରେ
ମେଦିନୀ ଦୁଲୁକେଇଦବା
ଅବା କୁଦିପଡ଼ିବା ଶୀକାର ଉପରକୁ
ବା ବିଜୁଳି ପରି ଧାଇଁଯିବା ହରିଣ ପଛରେ
ଏମିତିକି ସଙ୍ଗମ, ସୁଷୁପ୍ତିର ଦୃଶ୍ୟ
ଲୋକମାନେ ଲୁଚିଛପି ନିରେଖିବା କଥା
ବାଘ ଜାଣେନା ।

ବାଘ ଜାଣେନା
କିଛି ଲୋକଙ୍କର ସଉକ୍
ବୈଠକଘରେ ଫଟୋଫ୍ରେମ୍‌ରେ
ବନ୍ଧେଇରଖିବା ତାକୁ
କିଛି ଲୋକ କାଠ ବାଘ, ତୁଳା ବାଘ,
ମାଟି ବାଘ, କାଚ ବାଘ ଓ ପ୍ଲାଷ୍ଟିକ୍ ବାଘ
ଇତ୍ୟାଦି ଯାବତୀୟ ପଦାର୍ଥରେ ତାକୁ ତିଆରି
ସୋ କେଶ୍‌ରେ ସଜେଇ ରଖିବା କଥା
ବାଘକୁ ଜଣାନଥାଏ ।

ବାଘ ଜାଣେନା
କେହି କୁଆଡ଼େ ନଥିଲାବେଳେ
କିଛି ଲୋକ
ବନ୍ଦ୍ କୋଠରି ଭିତରେ
ରୀତିମତ୍ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି
ତା'ପରି ଚାଲିବା, କୁଦିବା
ଆହାର ଝାମ୍ପିଆଣିବା ଅନ୍ୟ ମୁହଁରୁ
ଓ ଗର୍ଜନ ଛାଡ଼ି ଆଖି ଲାଲ୍ କରି
ଶୀକାରକୁ ଝୁଣିପକେଇବା ।

ବାଘ ଜାଣେନା
ସେ ପିଲାଙ୍କ ବେଙ୍ଗଲ୍ ଟାଇଗର
ଯନ୍ତ୍ରବାକ୍ସ ଉପରେ
ପେଟେଇ ଶୋଇରହିଥାଏ
ଓ କିଛି ନଜାଣିଲା ଭଦ୍ରଲୋକପରି
ଚାହିଁଥାଏ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ
କିଛି ପିଲାଙ୍କ ମନରେ ଭୟ ତିଆରେ
ତ କିଛି ପିଲାଙ୍କୁ ଶିଖଉଥାଏ
ହିଂସ୍ର ପାଲଟିବାର କଳା
ସବୁରି ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳେ ।

ବାଘ ଜାଣେନା
ମଣିଷମାନଂକ ସଂସାରରେ
ତାକୁ ନେଇ ଏତେ ଏତେ ଘଟଣା ଘଟୁଥାଏ
ଏତେ କାହାଣୀ, ଏତେ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ
ଏତେ କଳ୍ପନାଜଳ୍ପନା, ଏତେ କାରସାଦି

ବାଘ ଜାଣେନା
ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ
କୋଉଠି ନା କୋଉଠି
ଅବିକଳ ତା'ପରି ବାଘଟିଏ
ଛପି ରହିଥାଏ ।

୨୩

ଜଂଗଲର ବାଘଠୁଁ କବିତାର ବାଘ
ଟିକେ ଅଧିକ ଧୀରସ୍ଥିର
ଚତୁର ହେଲେ ବି ଶିଷ୍ଟ
କ୍ଷିପ୍ର ହେଲେ ବି ଅମାୟିକ ।

ସେ ବାଘ ଅନେକ ରାତିରେ
କବିତା ବହିରୁ ଉଠିଆସି ବସେ
ମୋ ନିଦକୁ ଆଉଜି
ସେ ବାଘ ବର୍ଷବର୍ଷଧରି ମୋ ଭିତରେ
ନଈହେଇ ବହିଯାଏ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଗତିରେ
ମୁଁ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଏ
ମୋ ସହିତ ଘୂରିବୁଲେ
ଗାଁ, ସହର, ନଈକୂଳ
ମନ୍ଦିର, ହାଟବଜାର, ସଭାସ୍ଥଳ
ସବୁଠୁ ଫେରିଆସିଲାପରେ କହେ
ଏ କାଗଜପୃଷ୍ଠା ହିଁ
ମୋର ସୁରକ୍ଷିତ ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ।

ମୋ ବହିଥାକରେ ରହେ ସେ ବାଘ
ରାତିରେ ବସି ଆଲୋଚନା କରେ
ଆଧୁନିକ ଓ ଉ□ର ଆଧୁନିକ କବିତା
କବିତାରେ ଛନ୍ଦ, ଲୟ ଓ ଗଦ୍ୟ
କବିଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ-ବିଦ୍ରୋହୀ କବି
ପ୍ରେମିକ କବି, ଦାର୍ଶନିକ କବି, ପ୍ରକୃତି କବି
ଦଳିତ କବି, ପୁରସ୍କୃତ କବି, ଯୋଗାଡ଼ିଆ କବି

ମତେ ପଚାରେ
ତୁ କୋଉ ପ୍ରକାର !

ଗୋଟିଏ ବାଘ
ସାହିତ୍ୟ ଫାହିତ୍ୟ କବିତା ଫବିତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ
ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବା ମୋର ପସନ୍ଦ ନୁହଁ

ସେ ତାର ଜାତିଭାଇଙ୍କଠାରୁ, ଜଂଗଲରୁ
ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବଙ୍କଠାରୁ ବାହାରିଆସି
ରହିଯାଇଚି ଯେଣୁ କବିତା ବହିରେ

ସେ ବଦଳେଇଦେଇଚି ତାର ବାଘଭାବ

କବି ପାଲଟିଯାଇଚି ବୋଲି
ମତେ ପ୍ରବୋଧନା ଦିଏ ।

ସେ ବାଘକୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି
ଯଦି ସେ ନିଶ୍ଚଳହେଇ ପଡ଼ିରହିବ
କବିତାବହିର ପୃଷ୍ଠାରେ
ଅକ୍ଷରହେଇ ବସିରହିବ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଠା'ରେ

ପ୍ରେମ, ବିରହ, ବିଦ୍ରୋହ, ନାରୀବାଦ
ପ୍ରକୃତି, ଦଳିତ, ବିସ୍ଥାପିତ
ଆଦି ପ୍ରସଂଗରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବନି
କେବେହେଲେ ।

୨୬

ବାଘ ଚିହ୍ନେନା ଖାରବେଳ, ଅଶୋକ
କି କପିଳେନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କୁ
ଜାଣେନା ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ
ଓ ପାଣିପାଗର ଖବର
ବୁଝେନା ସଭ୍ୟତା, ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଓ ମାନଚିତ୍ର ।

ଇତିହାସରୁ ଭୂଗୋଳଯାଏଁ
ପଇଁତରା ମାରିବା
ତାର ଅଭ୍ୟାସ ।

ବାଟ ମଝିରେ ଯଦି ମିଳିଗଲା ମୃଗମାଂସ
ବାଘ ଓଠରେ ସ୍ମିତହାସ ।

ଥରକୁ ଥର ନିଜ ଉଦଗ୍ର ଲାଳସାରୁ ମଂଜରି ଉଠି
ପ୍ରହେଳିକା ପାଲଟି ଯିବା ବି
ବାଘପଣର ଏକ ବଡ଼ ଅଂଶ ।

ପୂର୍ବ, ପଶ୍ଚିମ, ଉ□ର, ଦକ୍ଷିଣ
ସବୁଠି, ତା' ଉଗ୍ର ଲୋଭର ଖଣ୍ଡିତାଂଶ ।

ବାଘ ଜାଣେନା
ସବୁକିଛି କ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ଓ ଭଂଗୁର
ଏପରିକି ସକାଳର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଲେଉଟିଯାଏ ରାତିକୁ
ଶୁଖିଯାଏ ବେଗମତୀ ଝରଣାର ଉତ୍ସ ।

ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଜାରି ରହିବା କଥା
ରହିବ ଅବଶ୍ୟ
ଅନ୍ଧାରର ନିତ୍ୟ ରାସ ।

୫୪

ବାଘ, ବାଘ,
ମୋ ଅପନ୍ତରାକୁ ଆ ।

ଖାଇବାକୁ ଦେବି ତତେ ସୁଆଦିଆ ମାଂସ
ପିଇବାକୁ ଦେବି ତତେ ହାଡ଼ ଭିତର ଶସ ।
ଉପହାର ଦେବି ତତେ ହତଚକିତ ହସ
ରହିବାପାଇଁକି ଦେବି ଆତ୍ମାର ଆକାଶ ।

ଆ, ବାଘ
ଶୁଣିନେ, ସ୍ପର୍ଶିନେ,
ଝୁଣିନେ, ଚୋଷିନେ

ମୋ ଅନ୍ତର୍ଭେଦୀ ଡାକର ଉଦ୍‌ଘୋଷ ।

୪୫

ଗୋଟାଏ ବାଘଚମଡ଼ା ଅଛି
ମୋର ଠାକୁର ଘରେ
ଯାହାକୁ ଚଟାଣରେ ପାରି ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲେ
ମହାମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ, ବିଷ୍ଣୁସହସ୍ରନାମ
ଓ ଶହେ ଆଠ ଗାୟତ୍ରୀ, ଓଁ ଭୂର୍ଭୁର୍ବ ସ୍ୱଃ ।
ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଥାଏ ଅମୁକ ଦିଅ, ସମୁକ ଦିଅର
ଲମ୍ବା ତାଲିକା, ହଜାରେ ମାଗୁଣି ଇଚ୍ଛାପୂରଣର ।

କେବଳ ବାଘର ଚମଡ଼ା ନୁହଁ
ମୋ ଡେଉଁରିଆରେ ଅଛି ବାଘ ନିଶରୁ ଟିକେ
ଯାହାକୁ ମୁଁ ବାନ୍ଧିଚି ମୋ ଡାହାଣ ହାତରେ
ଅମାବାସ୍ୟା ତିଥିରେ
ବାଘର ନଖ ଅଛି ମନିପର୍ସରେ
ଅଭାବ ଗୋଡ଼େଇବନି କେବେହେଲେ ।

ଆପଣ ଜାଣିଥିବେ ଗନ୍ଧର୍ବ ନାହାକଙ୍କୁ
ଖଡ଼ି ପକାନ୍ତି, ଜାତକ ଦେଖନ୍ତି
ଖୁବ୍ ଦଖଲ ତାଙ୍କର ତନ୍ତ୍ରପୂଜାରେ ।

ବାଘ ଚମଡ଼ା, ବାଘ ନିଶ, ବାଘ ନଖ
ଜୀବନର ଗତି ବଦଳାଇପାରେ
ନାହାକ ହଲପ୍ ଦେଇ କହନ୍ତି ଚଢ଼ା ଗଳାରେ ।

ଦିନେଦିନେ ସେ ଚମଡ଼ାରୁ ଉଠିଆସେ ଛାଇଟିଏ
ସେ ନଖ, ନିଶ ଖଂଜିପକାଏ ଯଥାସ୍ଥାନରେ
ଓ ଚାଲବୁଲ କରେ ମୋ ମନ ଭିତରେ
ବୀର ଦର୍ପରେ, ଏମିତିକି ମୋ ଘରର ପ୍ରତି
ବଖରାରେ ।
ମୋ ଛାତି ଦୁଲୁକି ଉଠେ ତା' ଗର୍ଜନରେ ।

ଦିନେଦିନେ ସେ ଆଂପୁଡ଼ିପକାଏ ମତେ
ମୋ ଦେହରୁ ଛାଲ ଉତାରିଦିଏ
ଚକାପକେଇ ବସିଯାଏ ଛାଲ ଉପରେ
ପ୍ରାର୍ଥନା ମୁଦ୍ରାରେ ।
ଗାଉଁଗାଉଁ ହୁଏ । ସଁ ସଁ ହୁଏ ।

ସେ ତା'ର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ
କ'ଣ କ'ଣ ଗାଏ !